

ПРОМИСЛОВА ВЛАСНІСТЬ ЯК ОСНОВА ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ

В умовах ринкових перетворень в Україні виникає ряд відносин, які до цього часу вважалися такими, що виникають виключно у сфері діяльності держави. В першу чергу це стосується права промислової власності. Адже відомо, що до цього правовідносини, які виникали між винахідниками та державою складала прерогативу саме держави, тобто вона займала монопольне місце в розвитку науки та технології. Після становлення України як суверенної держави почали виникати нові правовідносини, які в свою чергу торкнулися й винахідницьких правовідносин, де замість адміністративно-командних методів керівництва прийшли ринкові. Але перехід на останні є доволі складним.

В результаті з'явилися нові види суб'єктів підприємницької діяльності – венчурні підприємства, спочатку як тимчасові творчі колективи, а потім переважно як юридичні особи. З метою врегулювання правовідносин, які виникають у сфері винахідницької діяльності було прийнято ряд нормативних актів, але вони не досить повно, або лише частково регулюють дані правовідносини.

Насамперед спочатку на основі «Тимчасового положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні» була зроблена спроба врегулювання майнових та особистих немайнових відносин, що виникають внаслідок створення, кваліфікацією, правовою охороною та використанням винаходів, промислових зразків, товарних знаків і знаків обслуговування, і визнанням прав автора раціоналізаторської пропозиції на принципово нових засадах. До об'єктів промислової власності відповідно до цього належать винаходи, промислові зразки, товарні знаки і знаки обслуговування, які були заявлені й дістали правову охорону в Україні у формі патентів (на винаходи і промислові зразки) та свідоцтв (на товарні знаки і знаки обслуговування), виданих Державним патентним відомством України. Раціоналізаторські пропозиції дістають правову охорону у формі посвідчення на раціоналізаторську пропозицію на підприємстві, в установі чи організації, які визнали пропозицію раціоналізаторською. Розробка об'єктів права інтелектуальної власності на сьогодні внаслідок обставин, які склалися в науково-технічному комплексі стає все недоступнішим для винахідників-одинаків, а в більшій мірі це результат спільної творчості. Потім була прийнята низка законодавчих підзаконних нормативних актів.

З віднесенням в Україні до науково-дослідницьких установ венчурних підприємств (установи, товариства), які займаються розробкою та втіленням у виробництво нової продукції або нових технологій, практично з'являється новий регульований суб'єкт промислової власності. Саме об'єкти промислової власності використовуються венчурними підприємствами в своїй діяльності, тобто діяльність суб'єктів даного виду підприємницької діяльності направлена на винахід нової продукції чи технології та використання даного продукту інтелектуальної власності.

Як відомо, венчурне підприємництво в умовах ринкової економіки має дві форми: внутрішню та зовнішню. Зовнішню форму венчурного підприємництва складають підприємства, засновані на приватній власності осіб, які об'єдналися з метою розробки нового продукту чи технології (частіше це малі підприємства, які працюють під замовлення великих корпорацій, але зареєстровані як самостійні суб'єкти підприємницької діяльності). Внутрішню форму венчурного підприємництва складають внутрішні підрозділи великих компаній, основою яких є виділення підприємницької групи як самостійного венчурного підрозділу (частіше це структурні підрозділи великого підприємства, які працюють під замовлення та за рахунок фінансування останнього).

При створенні та патентуванні нової розробки виникає ряд питань, які й на даний час є недостатньо врегульовані законодавством. Так, одним з таких питань є першочергове право власності на винахід (в основному це стосується внутрішніх венчурних підрозділів). Відповідно до ст.9 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» право на отримання патенту має особа, яка надала роботу, якщо промисловий зразок створений в зв'язку з виконанням доручення роботодавця, але при умові, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше. Автор має право на винагороду. Якщо роботодавець протягом чотирьох місяців не отримає патенту, то таке право переходить до автора. Але не слід забувати про те, що доручення роботодавця може бути й не пов'язане зі службовими обов'язками працівника. В такому випадку постає питання: хто має пріоритетне право на отримання патенту? Незважаючи на те, що патентне законодавство України передбачає право роботодавця на одержання патенту, було б доцільно визнати, що першочергове право на одержання патенту виникає все ж таки у винахідника і лише потім він зобов'язаний передати це право роботодавцю на підставі відповідного договору, який повинен бути укладений (у письмовій формі) між винахідником і роботодавцем. Адже, цим самим ми забезпечимо волевиявлення автора на використання права власності на об'єкти інтелектуальної власності, які закріплені в ст.41 Конституції України - кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної власності, творчої діяльності та в ЦК України, бо предметом чи об'єктом права даної власності саме і є виключні монополійні права на комерційне використання продукту специфічної творчої діяльності. Саме комерційне використання пов'язане з одержанням прибутку, що впливає з визначення комерційної діяльності у ст.1 Закону України «Про підприємництво» [1].

Слід також звернути увагу на те, що венчурне підприємництво є однією з форм інноваційної діяльності. В ст.3 Закону України «Про інвестиційну діяльність» вказано на те, що інноваційна діяльність є однією з форм інвестиційної. З цього можна зробити висновок, що продукт венчурного підприємництва (промисловий зразок і т.д.) може виступати одним з видів інвестицій.

Слід зауважити, що інноваційна діяльність складається з двох етапів: процесу розробки нового продукту (технології), який закінчується отриманням патенту (ви-

никненням авторського права) та втілення даного об'єкту у виробництво (промислове виготовлення, надання послуг). Але необхідно звернути увагу на те, що при зовнішньому венчурі даний процес має слідуєчих суб'єктів – підприємство, яке розробило нову технологію і бажає її продати (видати ліцензію на використання) та власник іншого підприємства, який бажає купити цей об'єкт. При внутрішньому венчурі цей же процес має таких суб'єктів – винахідника, якому власник підприємства повинен виплатити винагороду за виготовлення промислового зразку та власник підприємства, у якого, відповідно до патентного законодавства України, виникає пріоритетне право на отримання патенту на даний зразок.

Використання промислової власності при веденні венчурного бізнесу здійснюється її власником. Йому надається право розпоряджатися своєю власністю за допомогою угод, видачі дозволів, ліцензій на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійної угоди. Основною метою ліцензійної угоди в венчурному підприємстві є забезпечення практичного використання конкретного технічного рішення. Предметом ліцензійного договору є сам об'єкт промислової власності. В договорі слід підкреслити, яке саме технічне досягнення передається для використання. Обсяг прав, які передаються за ліцензійним договором, обумовлюється вибором виду ліцензії [2].

Таким чином, об'єктом венчурного підприємства є промислова власність, оскільки діяльність венчурних підприємств скерована на винахід нових технологій, які б могли відіграти важливу роль в модернізації випуску продукції.

Надійшла до редколегії 04.03.2000

Список літератури:

1. Шишка Р.Б. Право інтелектуальної власності: Погляд на проблему // Право України. 1999. № 1. 2. Гражданское и семейное право Украины: Учебно- практический справочник / Под.ред. Е.О.Харитоновна. Х., 1999.

Н.А. Дьячкова

ФАКТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПРАВОВА ФОРМА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗАЛИШИЛИСЯ БЕЗ ПІКЛУВАННЯ БАТЬКІВ

Ст.2 Кодексу України про шлюб та сім`ю (далі – КпШС України) в числі відносин, які регулюються сімейним кодексом, називає відносини, які виникають у зв`язку з прийняттям дітей на виховання. Тобто, сімейне законодавство України встановлює можливість виконання основних батьківських обов`язків по вихованню та утриманню дітей при відсутності або нарівні з батьками іншими особами без спеціального юридичного визнання їх особами, які замінюють батьків (опікунами, піклувальниками та ін.).

Суб`єктами таких правовідносин є фактичний вихователь та дитина-вихованець, їх змістом - права та обов`язки по вихованню та утриманню дітей. Далі, ст.4 КпШС України підкреслює, що «усі громадяни мають рівні права у сімейних відносинах». Отже, фактичний вихователь як суб`єкт сімейних правовідносин по вихованню має суб`єктивне право на виховання конкретної дити-